

Ergenlik Döneminde Boş Zaman Aktivitelerinin İncelenmesi

Mustafa ÖZEKES*

Öz

Bu çalışmada ergenlerin boş zaman aktivite biçimlerinin (sanatsal, entelektüel, sosyal, pratik, fiziksel, özbakım) Bazı demografik değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediği araştırılmıştır. 13-24 yaş arası 459 deneğin kullanıldığı bu çalışmada deneklere boş zaman aktivitelerini ölçmeye yönelik bir anket verilmiştir. Bulgular boş zaman aktivite biçimlerinde yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, ve gelir düzeyine bağlı olarak ergenlik sürecinde değişiklikler olduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Ergenlik, boş zaman aktivitesi.

¹ 21 Aralık 2012 tarihinde elektronik olarak yayımlanmıştır.

*Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZEKES, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mustafa.ozekes@ege.edu.tr

An Investigation of Leisure Time Activities During Adolescence

Abstract

In this study it is investigated whether type of leisure time activities (artistic, intellectual, social, practical, physical, selfcare) changes during adolescence or not. In this research 459 adolescent (13-24 years old) used as subjects and they were given a questionnaire to measure leisure time activities. Results show that during adolescent period types of leisure time activities are changed according to age, sex, living place, and income.

Keywords: Adolescence, leisure, leisure time.

Giriş

Tarihsel olarak incelendiğinde her toplumun yapmakta olduğu rutin işlerin dışına çıkarak, değişik aktivitelerle kendi yaratıcılıklarını ve enerjilerini farklı alanlarda kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. İlkel insanların doğayla baş edebilme mücadelesi sırasında mağara duvarlarına resim çizebilecek zaman bulması bu düşüncenin en basit örneğidir. Kılbaş'a göre her toplumun kültüründe biraz boş zaman; ve boş zaman etkinlikleri için biraz zaman vardır. Endüstri devriminin gerçekleşmesi ile birlikte çalışma yaşamındaki değişimler, insan yaşamının daha planlı hale gelmesine ve çalışma dışı zamanın daha belirgin bir hale gelmesine neden olmuştur (Aslan, 2005).

Çağımızın tekdüze günlük yaşamı içerisinde insanların yaşam zorlukları dışında kalan zamanlarını değerlendirmeleri, sağlıklı kalabilmeleri için çok önemlidir. Trainor, Dellfabbro, Anderson, Winefield'in (2009) 2500 denek kullanarak yaptıkları çalışmada, psikolojik olarak iyi olan deneklerin boş zaman aktivitelerine katılımının ; psikolojik olarak iyi olmayana deneklere göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Büküşoğlu ve Bayturan (2005) serbest zaman etkinliği kurumlarının gençlerin güven duygusu, kabul görme, ve başarı duygusunu geliştirdiğini ileri sürmektedirler. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak özellikle gelişmiş ülkelerde çalışma saatleri azalmakta ve kişilerin kendilerini gerçekleştirebilmek için sahip oldukları zaman artmaktadır. Günümüzde genellikle akşamları ve hafta sonları aile bireyleri veya arkadaşlarla gerçekleştirilen boş zaman etkinlikleri; internet, TV gibi teknolojik araçlarla tek başına yapılan aktiviteler kimliği de kazanmıştır.

Çağdaş araştırmalar boş zamanları değerlendirmenin kişinin kendisini özgür hissetmesi ve göreceli olarak kendi kendine karar verdiği subjektif bir özellik olduğunu ileri sürmektedir (Sandahl, 1992). Boş zaman kavramının nasıl tanımlanacağına ilişkin olarak ortak bir yaklaşımın olmadığı görülmektedir (Aslan, 2005). Genel olarak literatüre baktığımızda boş zaman kavramı diğer zaman alıcı aktivitelere göre tanımlanmaktadır. Bu aktiviteler geçim ile ilgili zaman (tam veya yarı zamanlı iş), varolma ve gereksinimleri karşılamayla ilgili zaman (uyuma, kişisel bakım, alışveriş, tamir vs) ve bunların dışındaki zaman dilimi (boş zaman) olarak isimlendirilmektedir. Uluslar arası Boş Zamanları İnceleme grubunun verdiği tanıma göre " Serbest zaman etkinliği, kişinin mesleki ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesi ile girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ya da becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraştır" (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005. syf. 174).

Bireylerin boş zaman ile ilgili algısı ve bu alanı kullanma biçimi, bireyin toplumsallaşma sürecinde en yakın sosyal çevresi olarak aile ve arkadaşlarını

da içine alan soysal faktörlerle birlikte yaş, cinsiyet, yaşanan yer gibi demografik faktörlerle de belirlenmektedir (Aslan, 2005).Toplumun her bireyi gibi ergenler de boş zamana ve boş zaman içinde aktivite göstermeye ihtiyaç duymaktadır. Fiziksel, sosyal ve psikolojik değişimlerin büyük bir hız kazandığı ergenlik döneminde arkadaşlarla birlikte olma, bir arkadaş grubuna ait olma tercih edilmektedir. Akran ilişkilerinin önem kazandığı bu dönemde boş zaman aktiviteleri''yeni becerilerin edinilmesi, sosyal ilişkilerin ortaya çıkması, ve ergenlik döneminde yeni kimliklerin oluşmasını sağladığı için gelişimsel olarak önemli'' görülmektedir (Trainor, Delfabbro, Anderson, Winefield, 2009. syf.1). Ayrıca toplumsal ilişkiler kişinin kendini sağlıklı hissetmesi için de gerekli görülmektedir.Yapılan bir araştırmada gençlerin sağlık problemlerinin sosyal ilişkileri ile ilgili olduğu, sosyal ilişkileri iyi olmayan ergenlerin sağlık problemlerinden daha fazla yakındıkları bulunmuştur (Lafman ve Östberg, 2006). Ülkemizde ergenlerin boş zaman sürelerinin ne kadar olduğuna ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Avrupa'da bu konuyla ilgili bir çalışmada Avrupalı ergenlerin (14-24 yaş) günde 3-6 saat arası boş zamanları olduğu, artan yaşla birlikte bu zamanın azaldığı bulunmuştur (Flammer ve Schaffner, 2003). Benzer veriler Amerikalı ergenlerin 7.5-8 saat boş zamanları olduğunu göstermektedir (Larson ve Seepersad, 2003).

Bu kadar boş zamanın ne tür aktivitelerle geçirildiği araştırmacıların inceleme konusu olmuş ve bu konuda çalışmalar yapılmıştır. Boş zamanda yapılan fiziksel etkinliklerden (Kerner, 2005), boş zamanlarda cinsel aktivitelere kadar birçok konu incelenmiştir. Büküşoğlu ve Bayturan (2005, syf.174)boş zaman etkinliklerinin

1. Sanatsal (Sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, fotoğrafçılık)
2. Entellektüel (Kitap, konferans, radyo, TV)
3. Sosyal (Aile, arkadaş, parti, toplantı)
4. Pratik (Bahçecilik, el sanatları)
5. Fiziksel (spor, yürüyüş, avcılık, balıkçılık) olarak gruplandığını belirtmektedirler.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise genellikle üniversite öğrencileri üzerine çalışılmıştır. Kır'ın (2007) çalışmasında ülkemizde yapılan çalışmaların bir özeti verilirken, yapılan bu çalışmaların genellikle üniversite gençliği örneklemelerinden oluşan çalışmalar olduğu görülmektedir. Toplumun itici gücünün gençler, özellikle de üniversite gençliği olduğu düşünülürse bu doğal görülmektedir. Fakat 14-24 yaşlar arası 10 yıllık bir dönemin gençlik dönemi olduğunu düşünecek olursak, ilk dönemlere ilişkin elimizde çok fazla veri olduğunu söylemek zor görülmektedir. Artan yaşla birlikte boş zaman

aktivitelerinde ne tür değişiklikler olduğu da araştırılması gereken bir başka konudur. Kionsen, Torsheim, ve Wold' un (2008)boylamsal çalışmasında denekler 13 yaşından 23 yaşına kadar takip edilmiş ve ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde özellikle fiziksel aktivelerde bir düşme olduğu görülmektedir. Bu düşmenin oranı erkeklerde kadınlara göre anlamlı düzeyde daha fazladır. Bir başka Boylamsal çalışmada (Dowe, Reeder ve Chalmers, 1998) artan yaş ile birlikte boş zaman aktivitelerine ayrılan sürenin azaldığı bulunmuştur.Kadınlarla erkekler arasındaki boş zaman aktivitelerine zaman ayrılması ile ilgili araştırmalarda ise değişik sonuçlar elde edilmiştir (Thrane, 2000. syf. 110). Kadınlar ergenliğin başlarında özbakınma yönelik aktivitelere daha fazla zaman ayırıyorlardı.

Bu araştırmada 13-24 yaş arası gençlerin hızlı bir değişim yaşayan ülkemizde boş zamanlarını hangi tür aktiviteler yaparak kullandıklarını bazı demografik değişkenlere göre belirlemek amaçlanmıştır. Yaptığımız bu çalışmada ilköğretim ikinci kademe, lise ve üniversite öğrencilerinin kullanılması (13-24 yaş) ve boş zaman aktivitelerinde cinsiyet, yaş, yaşanan yer ve ailenin gelir düzeyi gibi değişkenlerin kullanılması ergenlerin boş zaman aktivitelerinde yaşa ve bazı demografik değişikliklere göre ne tür değişiklikler olduğunun incelenmesi araştırmamızı farklı kılmaktadır.

Yöntem

Denekler: Bu araştırmada İzmir, Ankara, Bursa ve Kırklareli'de yaşayan ergenlerden seçkisiz olarak seçilmiş 13-24 yaş arası toplam 459 ergen örneklem olarak kullanılmıştır.Katılımcıların gelişimsel olarak değişimlerini belirleyebilmek amacıyla yaşlar üçer yıllık gruplara ayrılarak değerlendirilmede kullanılmıştır.Araştırmamızda 244 kadın, 177 erkek katılımcı yer almıştır. Katılımcıların 19 u köyde, 33 ü kasabada, 404 ü şehirde yaşamaktadır. Katılımcıların cinsiyete ve yaşanan yere göre dağılımları (Tablo 1 ve tablo 2) yaş grupları ve dağılımları Tablo 3 de, gelir düzeyleri tablo 4 de verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Örneklem Dağılımı

	N	%
KIZ	244	53,2
ERKEK	177	38,6
TOPLAM	421	91,7
Diğer	38	8,3
Toplam	459	100,0

Tablo 2. Yaşanılan Yere Göre Örneklemen Dağılımı

	N	%
KÖY	19	4,1
KASABA	33	7,2
ŞEHİR	404	88,0
TOPLAM	456	99,3
Diğer	3	,7
Toplam	459	100,0

Tablo 3. Yaşa Göre Örneklemen Dağılımı

YAŞ	N	%
13-16	183	39,7
17-20	174	37,9
21-24	62	13,5
TOPLAM	419	91,3

Tablo 4. Gelir Düzeyine Göre Örneklemen Dağılımı

GELİR DÜZEYİ	N	%
0-500	37	8,1
501-1000	161	35,1
1001-2000	165	35,9
2000-	72	15,7
TOPLAM	435	94,8

Veri toplama aracı:

Bu çalışmada örneklemen boş zaman aktivitelerini ölçebilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Likert tipi 69 soruluk bir ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeğe ek olarak yaş, cinsiyet, yaşanılan yerleşim yeri ve ailelerin gelir düzeyi gibi demografik bilgileri içeren bir anket formu da verilmiştir. Ölçeğin tutarlılığını ölçmek amacıyla SPSS 11.0 ile yapılan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur.. Yüksek düzeyde güvenilirlik verdiği için bu anketin sonuçlarının kullanılmasına karar verilmiştir. Boş zaman aktivitelerini ölçmeye yönelik 69 soruya verilen yanıtlar; hiçbir zaman 1, nadiren 2, bazen 3, sık sık 4, her zaman 5 olmak üzere puanlanarak değerlendirilmiş ve analizler örneklemen alt grup etkinliklerinden aldıkları toplam puan üzerinden yapılmıştır.

Boş zaman aktivitelerinin hangi tür aktiviteleri içerdiği ile ilgili gruplama yapmak için temel olarak Büküşoğlu ve Bayturan'ın (2005) çalışmalarında sözü edilen gruplama esas olarak alınmış, buna ek olarak özbakıma yönelik aktiviteler bir başka grup olarak değerlendirilmiştir. Anketteki sorulardan oluşturulmuş bu etkinlik grupları alt ölçek olarak ele alınmış ve Cronbach alfa iç tutarlılık değerleri hesaplanmıştır: alfa değerlerine bakıldığında sanatsal etkinlikler (alpha .67), entelektüel etkinlikler (alpha .72), sosyal etkinlikler (alpha .81), pratik etkinlikler (alpha .67), fiziksel etkinlikler (alpha .75), özbakım (alpha .68) ait maddelerden oluşturulan alt ölçeklerin parantez içinde belirtilen iç tutarlılık değerlerinin nispeten homojen olduğu söylenebilir. Bu nedenle, bahsedilen alt gruplara ait maddeler, alt ölçek olarak değerlendirilmiş ve analizler buna göre yapılmıştır..

*İşlem:*Anket ve kişisel bilgi formu katılımcılara çoğunlukla eğitim gördükleri sınıflarda, kaldıkları yurtlarda genel olarak toplu bir şekilde uygulanmıştır. Araştırmanın amacı katılımcılara anlatılmış ve anket sorularına içtenlikle yanıt vererek kendilerine en uygun gelen şıkkı işaretlemeleri istenmiştir.

Bulgular

Yapılan tek yönlü varyans analizlerinin sonuçları entellektüel aktiviteler ($p < .05$), sosyal aktiviteler ($p < .05$), fiziksel aktiviteler ($p < .001$), ve özbakım aktivitelerinin ($p < .001$) yaşa bağlı olarak farklılaştığını göstermiştir (Tablo-6). Yapılan çoklu LSD karşılaştırmalarında (Tablo-7) yaşça en büyük grup olan 21-24 yaş grubunun diğer iki gruptan daha az entellektüel aktivitelerle ilgilendiğini ($p < .05$), buna karşın sosyal aktivitelerle diğer iki gruptan daha fazla zaman ayırdığını ($P < .05$) göstermektedir. Yine yaşça en büyük olan grup fiziksel aktivitelerle diğer iki gruba göre daha az katılım gösterirken ($P < .001$), özbakım aktivitelerine diğer iki gruptan daha fazla ilgi göstermektedirler ($P < .001$).

Tablo 5. Yaş Gruplarına Göre Örneklemin Boş Zaman Aktivitelerine Dağılımı

AKTİVİTE BİÇİMİ	YAŞ	N	X	S
Sanatsal	13-16	176	20,84	5,141
	17-20	169	20,69	4,60
	21-24	61	19,49	4,225
	Toplam	406	20,57	4,802
Entellektüel	13-16	166	55,82	9,025
	17-20	166	55,03	7,72
	21-24	57	52,10	7,24
	Toplam	389	54,943	8,31
Sosyal	13-16	164	42,48	9,79
	17-20	158	45,48	8,66
	21-24	55	46,47	7,60
	Toplam	377	44,32	9,16
Pratik	13-16	174	13,46	5,03
	17-20	169	13,08	4,38
	21-24	58	12,68	4,97
	Toplam	401	13,19	4,75
Fiziksel	13-16	158	28,27	7,42
	17-20	158	25,17	7,01
	21-24	56	24,07	6,27
	Toplam	372	26,32	7,27
Özbakım	13-16	174	16,98	4,70
	17-20	169	20,31	4,56
	21-24	60	22,96	4,44
	Toplam	403	19,27	5,08

Tablo 6. Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans kaynağı		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Sanatsal	Gruplararası	86,577	2	43,289	1,885	,153
	Grupiçi	9254,401	403	22,964		
	Toplam	9340,978	405			
Entellektüel	Gruplararası	589,670	2	294,835	4,339	,014*
	Grupiçi	26229,085	386	67,951		
	Toplam	26818,756	388			
Sosyal	Gruplararası	1024,391	2	512,195	6,268	,002*
	Grupiçi	30562,129	374	81,717		
	Toplam	31586,520	376			
Pratik	Gruplararası	29,667	2	14,834	,654	,520
	Grupiçi	9026,547	398	22,680		
	Toplam	9056,214	400			
Fiziksel	Gruplararası	1093,892	2	546,946	10,880	,000**
	Grupiçi	18549,398	369	50,269		
	Toplam	19643,290	371			
Öz bakım	Gruplararası	1911,771	2	955,885	44,990	,000**
	Grupiçi	8498,656	400	21,247		
	Toplam	10410,427	402			

* p< .05

** p<.001

Tablo 7. Yaş Gruplarına Göre Boş Zaman Aktiviteleri Çoklu Karşılaştırması

Etkinlik	Yas Grupları	Yas Grupları	Ort. Fark	Stand. hata	P
Sanatsal	13-16	17-20	,14268	,51610	,782
		21-24	1,34911	,71199	,059
	17-20	13-16	-,14268	,51610	,782
		21-24	1,20642	,71578	,093
	21-24	13-16	-1,34911	,71199	,059
		17-20	-1,20642	,71578	,093
Entellektüel	13-16	17-20	,78916	,90481	,384
		21-24	3,72004	1,26549	,003*
	17-20	13-16	-,78916	,90481	,384
		21-24	2,93088	1,26549	,021*
	21-24	13-16	-3,72004	1,26549	,003*
		17-20	-2,93088	1,26549	,021*
Sosyal	13-16	17-20	-3,00563	1,00771	,003*
		21-24	3,99102	1,40856	,005*
	17-20	13-16	3,00563	1,00771	,003*
		21-24	-,98539	1,41526	,487
	21-24	13-16	3,99102	1,40856	,005*
		17-20	,98539	1,41526	,487
Pratik	13-16	17-20	,38268	,51434	,457
		21-24	,77586	,72206	,283
	17-20	13-16	-,38268	,51434	,457
		21-24	,39319	,72473	,588
	21-24	13-16	-,77586	,72206	,283
		17-20	-,39319	,72473	,588
Fiziksel	13-16	17-20	3,10127	,79770	,000**
		21-24	4,20072	1,10265	,000**
	17-20	13-16	-3,10127	,79770	,000**
		21-24	1,09946	1,10265	,319
	21-24	13-16	4,20072	1,10265	,000**
		17-20	-1,09946	1,10265	,319
Öz bakım	13-16	17-20	-3,33102	,49782	,000**
		21-24	-5,97816	,69009	,000**
	17-20	13-16	3,33102	,49782	,000**
		21-24	-2,64714	,69270	,000**
	21-24	13-16	5,97816	,69009	,000**
		17-20	2,64714	,69270	,000**

* P> .05

** P> .001

Araştırmanın sorularından biri olan ergenlerin boş zaman aktivitelerinin biçimi cinsiyetlerine göre farklılaşıyor mu sorusuna ilişkin yapılan bağımsız gruplar "t" test analizlerinin sonuçları bu farklılaşmanın fiziksel ve özbakıma yönelik aktivitelerde olduğunu göstermektedir (Tablo-8). Erkekler kızlardan daha fazla fiziksel aktivitelerle ilgilenirken, kızlar özbakım aktiviteleriyle daha çok ilgilenmektedirler.

Tablo 8. Kızların ve Erkeklerin Boş Zaman Aktivitelerine Göre Dağılımı ve "t" test tablosu

Etkinlik Türü	cinsiyet	N	X	S	SD	t	p
Sanatsal	Kız	237	20,8354	4,40078	407	1,120	,001**
	Erkek	72	20,2965	5,31129			
Entellektüel	Kız	238	55,3613	8,24287	389	,316	,862
	Erkek	153	55,0850	8,72756			
Sosyal	Kız	222	45,4279	8,49017	377	1,253	,050*
	Erkek	157	44,2484	9,73867			
Pratik	kız	238	13,0084	4,65791	403	-1,953	,562
	Erkek	167	13,9521	4,96228			
Fiziksel	Kız	224	24,2143	6,96684	373	-7,953	,707
	Erkek	151	30,0265	6,90212			
Özbakım	Kız	236	20,5085	4,69992	403	5,164	,655
	erkek	169	17,9763	5,08962			

* p>.05

**p>.001

Boş zaman aktivitelerinin biçiminin yaşanılan yere göre bir farklılık gösterip göstermediği (Tablo-9) sorusunun analizleri çift yönlü varyans analizi ile yapılmış (Tablo-10), sanatsal (p< .05), pratik (p<. 001) ve fiziksel aktivitelerin (p<. 05) ergenlerin yaşadıkları yere göre farklılıklar gösterdiği bulunmuştur.

Tablo 9. Yaşanılan Yere Göre Boş Zaman Aktivitelerinin Dağılımı

		X	s
Sanatsal	Köy	18	18,4444
	kasaba	31	19,2581
	Şehir	393	20,8651
	Toplam	442	20,6538
Entellektüel	Köy	16	52,8125
	Kasaba	31	57,4516
	Şehir	374	55,0695
	Toplam	421	55,1591
Sosyal	Köy	17	43,8824
	Kasaba	30	43,8667
	Şehir	364	44,7445
	Toplam	411	44,6448
Pratik	Köy	19	16,9474
	Kasaba	31	14,3871
	Şehir	387	13,0439
	Toplam	437	13,3089
Fiziksel	Köy	16	30,0625
	Kasaba	29	23,8276
	Şehir	360	26,6528
	Toplam	405	26,5852
Öz bakım	Köy	18	19,5556
	Kasaba	32	18,7500
	Şehir	389	19,2519
	Toplam	439	19,2278

Tablo 10. Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Çift Yönlü Varyans Analizlerinin Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Sanatsal	Gruplararası	165,806	2	82,903	3,490	,031*
	Grupiçi	10428,232	439	23,755		
	Toplam	10594,038	441			
Entellektüel	Gruplararası	254,030	2	127,015	1,794	,168
	Grupiçi	29600,307	418	70,814		
	Toplam	29854,337	420			
Sosyal	Gruplararası	31,666	2	15,833	,180	,836
	Grupiçi	35936,470	408	88,080		
	Toplam	35968,136	410			
Pratik	Gruplararası	314,740	2	157,370	6,976	,001**
	Grupiçi	9790,555	434	22,559		
	Toplam	10105,295	436			
Fiziksel	Gruplararası	415,638	2	207,819	3,801	,023*
	Grupiçi	21976,673	402	54,668		
	Toplam	22392,311	404			
Öz bakım	Gruplararası	9,465	2	4,733	,182	,834
	Grupiçi	11331,755	436	25,990		
	Toplam	11341,221	438			

* p<.05

** p<.001

Bu farklılığın hangi yerleşim yerlerinden kaynaklandığını bulmak için yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi (Tablo-11), kentlerde yaşayan ergenlerin sanatsal etkinliklere köyde yaşayanlardan daha fazla katılım gösterdiğini (p<.05), köyde yaşayanların pratik aktivitelerle kentte yaşayanlara göre daha fazla ilgilendiği (p<.001), fiziksel aktivitelere katılımın en fazla köyde yaşayanlarda olduğunu (p<.05) göstermektedir. İlginç olan sanatsal etkinliklere katılımın en fazla olduğu kentlerde, fiziksel aktivitelerin de kasabadan daha fazla görülmesidir (p<.05).

Tablo 11. Yaşanılan Yere Göre Boş Zaman Aktiviteleri Çoklu Karşılaştırması

Etkinlik türü	Yaşanılan yer	Yaşanılan yer	Ort. Fark	Std. Hata	Sig.
sanatsal	Köy	Kasaba	-,81362	1,44429	,573
		Şehir	2,42070	1,17479	,040*
	Kasaba	Köy	,81362	1,44429	,573
		Şehir	-1,60708	,90924	,078
Entellektüel	Köy	Kasaba	2,42070	1,17479	,040*
		Kasaba	1,60708	,90924	,078
	Kasaba	Kasaba	-4,63911	2,59041	,074
		Şehir	-2,25702	2,14831	,294
Sosyal	Köy	Köy	4,63911	2,59041	,074
		Şehir	2,38209	1,57279	,131
	Kasaba	Köy	2,25702	2,14831	,294
		Kasaba	-2,38209	1,57279	,131
Pratik	Köy	Kasaba	,01569	2,84906	,996
		Şehir	-,86215	2,32876	,711
	Kasaba	Köy	-,01569	2,84906	,996
		Şehir	-,87784	1,78268	,623
Fiziksel	Köy	Köy	,86215	2,32876	,711
		Kasaba	,87784	1,78268	,623
	Kasaba	Kasaba	2,56027	1,38384	,065
		Şehir	3,90344	1,11607	,001*
Öz bakım	Köy	Köy	-2,56027	1,38384	,065
		Şehir	1,34317	,88657	,130
	Kasaba	Köy	-3,90344	1,11607	,001**
		Kasaba	-1,34317	,88657	,130
Öz bakım	Köy	Kasaba	6,23491	2,30258	,007*
		Şehir	3,40972	1,88908	,072
	Kasaba	Köy	-6,23491	2,30258	,007*
		Şehir	-2,82519	1,42723	,048*
Öz bakım	Köy	Köy	-3,40972	1,88908	,072
		Kasaba	2,82519	1,42723	,048*
	Kasaba	Kasaba	,80556	1,50203	,592
		Şehir	,30363	1,22911	,805
Öz bakım	Köy	Köy	-,80556	1,50203	,592
		Şehir	-,50193	,93755	,593
	Kasaba	Köy	-,30363	1,22911	,805
		Kasaba	,50193	,93755	,593

* p<.05

** p<.001

Ailelerin gelir düzeyinin bir ergenin boş zaman aktivitelerinin biçimi üzerinde etkisinin olup olmadığını (Tablo-12) incelemek için yapılandırılmış yönlü varyans analizi sonuçları (Tablo-13) sanatsal aktiviteler ile ($p < .001$) fiziksel aktivitelerde ($p < .001$) ailenin gelir düzeyinin bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. *Gelir Düzeyine Göre Boş Zaman Aktivitelerinin Dağılımı*

		N	X	S
Sanatsal	0-500	37	18,8649	4,45447
	501-1000	153	20,0392	4,70146
	1001-1500	159	20,9937	5,05225
	2000-	72	22,2778	4,58479
	Total	421	20,6793	4,87552
Entellektüel	0-500	31	54,2903	9,95387
	501-1000	150	54,3133	7,45918
	1001-1500	154	56,1753	8,84886
	2000-	66	56,2121	7,75890
	Total	401	55,3392	8,29245
Sosyal	0-500	33	43,3030	10,45372
	501-1000	145	44,2552	8,68010
	1001-1500	145	45,4483	9,68743
	2000-	68	46,1765	8,61782
	Total	391	44,9514	9,21733
Pratik	0-500	35	14,8571	6,20314
	501-1000	153	13,3660	4,75277
	1001-1500	157	13,2038	4,76598
	2000-	71	12,9014	4,73333
	Total	416	13,3510	4,89671
Fiziksel	0-500	32	28,3750	10,39463
	501-1000	144	24,4653	6,31007
	1001-1500	144	27,4792	7,90854
	2000-	65	28,5538	6,57417
	Total	385	26,6078	7,54669
Özbakım	0-500	35	18,3714	5,45077
	501-1000	156	19,7756	4,63308
	1001-1500	159	18,9371	5,13080
	2000-	70	19,2571	5,68161
	Total	420	19,2548	5,07926

Tablo 13. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Anova Tablosu

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Sanatsal	Gruplar Arası	384,183	3	128,061	5,563	,001*
	Gruplarıçi	9599,527	417	23,020		
	Toplam	9983,710	420			
Entellektüel	Gruplar Arası	349,918	3	116,639	1,705	,165
	Gruplarıçi	27155,957	397	68,403		
	Toplam	27505,875	400			
Sosyal	Gruplar Arası	297,804	3	99,268	1,170	,321
	Gruplarıçi	32836,273	387	84,848		
	Toplam	33134,077	390			
Pratik	Gruplar Arası	97,183	3	32,394	1,354	,256
	Gruplarıçi	9853,577	412	23,916		
	Toplam	9950,760	415			
Fiziksel	Gruplar Arası	1116,451	3	372,150	6,832	,000*
	Gruplarıçi	20753,325	381	54,471		
	Toplam	21869,777	384			
Özbakım	Gruplar Arası	85,679	3	28,560	1,108	,346
	Gruplarıçi	10724,061	416	25,779		
	Toplam	10809,740	419			

* p< .001

Hangi gelir düzeyinin bu etkiyi ortaya çıkardığını anlamak için yaptığımız LSD çoklu karşılaştırma testi (Tablo-14), sanatsal etkinliklerde en düşük gelir seviyesine sahip ergenlerin en üst gelir seviyesine sahip 2 gruptan farklılaştığını (p<.001), orta düzeydeki gelir grubundaki ergenlerin de en üst düzeydeki gruptan farklılaştığını (p<.001) göstermiştir. Fiziksel aktivitelerde ise orta gelir düzeyi ergenleri diğer gelir düzeyindeki ergenlerden anlamlı düzeyde (p<.001) daha az fiziksel aktivitelere zaman ayırmaktadır.

Tablo 14. Gelir Düzeyine Göre Boş Zaman Aktiviteleri Çoklu Karşılaştırması

Aktivite Türü	Gelir	Gelir	Ort. Farkı	Stan. Hata	P
sanatsal	0-500	501-1000	-1,17435	,87900	,182
		1001-2000	-2,12885	,87576	,015
		2001-	-3,41291	,97052	,000**
	501-1000	0-500	1,17435	,87900	,182
		1001-2000	-,95450	,54336	,080
		2001-	-2,23856	,68570	,001**
	1001-2000	0-500	2,12885	,87576	,015*
		501-1000	,95450	,54336	,080
		2001-	-1,28407	,68155	,060
	2001-	0-500	3,41291	,97052	,000**
		501-1000	2,23856	,68570	,001**
		1001-2000	1,28407	,68155	,060
Entellektüel	0-500	501-1000	-,02301	1,63174	,989
		1001-2000	-1,88500	1,62810	,248
		2001-	-1,92180	1,80082	,287
	501-1000	0-500	,02301	1,63174	,989
		1001-2000	-1,86199	,94879	,050
		2001-	-1,89879	1,22165	,121
	1001-2000	0-500	1,88500	1,62810	,248
		501-1000	1,86199	,94879	,050
		2001-	-,03680	1,21679	,976
	2001-	0-500	1,92180	1,80082	,287
		501-1000	1,89879	1,22165	,121
		1001-2000	,03680	1,21679	,976
Sosyal	0-500	501-1000	-,95214	1,77660	,592
		1001-2000	-2,14525	1,77660	,228
		2000-	-2,87344	1,95421	,142
	501-1000	0-500	,95214	1,77660	,592
		1001-2000	-1,19310	1,08181	,271
		2000-	-1,92130	1,35386	,157
	1001-2000	0-500	2,14525	1,77660	,228
		501-1000	1,19310	1,08181	,271
		2000-	-,72819	1,35386	,591
	2000-	0-500	2,87344	1,95421	,142
		501-1000	1,92130	1,35386	,157
		1001-2000	,72819	1,35386	,591

Pratik	0-500	501-1000	1,49113	,91632	,104
		1001-2000	1,65332	,91415	,071
		2000-	1,95573	1,01004	,054
	501-1000	0-500	-1,49113	,91632	,104
		1001-2000	,16219	,55556	,770
		2000-	,46460	,70226	,509
	1001-2000	0-500	-1,65332	,91415	,071
		501-1000	-,16219	,55556	,770
		2000-	,30241	,69942	,666
	2000-	0-500	-1,95573	1,01004	,054
		501-1000	-,46460	,70226	,509
		1001-2000	-,30241	,69942	,666
Fiziksel	0-500	501-1000	3,90972	1,44239	,007*
		1001-2000	,89583	1,44239	,535
		2000-	-,17885	1,59381	,911
	501-1000	0-500	-3,90972	1,44239	,007*
		1001-2000	-3,01389	,86979	,001**
		2000-	-4,08857	1,10285	,000**
	1001-2000	0-500	-,89583	1,44239	,535
		501-1000	3,01389	,86979	,001**
		2000-	-1,07468	1,10285	,330
	2000-	0-500	,17885	1,59381	,911
		501-1000	4,08857	1,10285	,000**
		1001-2000	1,07468	1,10285	,330
Öz bakım	0-500	501-1000	-1,40421	,94963	,140
		1001-2000	-,56568	,94798	,551
		2000-	-,88571	1,05110	,400
	501-1000	0-500	1,40421	,94963	,140
		1001-2000	,83853	,57217	,144
		2000-	,51850	,73043	,478
	1001-1500	0-500	,56568	,94798	,551
		501-1000	-,83853	,57217	,144
		2000-	-,32004	,72829	,661
	2000-	0-500	,88571	1,05110	,400
		501-1000	-,51850	,73043	,478
		1001-1500	,32004	,72829	,661

* p< .05

** p< .001

Tartışma

Araştırmamızda ergenlerin boş zaman aktivitelerinin içinde bulunduğu yaş, cinsiyet, yaşanan yer, ailenin gelir düzeni gibi değişkenlerden etkilendiği ve bu nedenlerle ergenlik döneminde farklı aktivite türlerine yönelindikleri bulunmuştur.

İlk ergenlik döneminde fiziksel ve entellektüel aktivitelere katılımın fazla olması, hem fiziksel olarak gelişmeye başlayan ve vücudunu tanımak isteyen hem de bu dönemde soyut düşünce biçiminin başlamış olması nedeniyle dünyayı tanımak isteyen ergenin bu çabasını gösteriyor olabilir. Ergenlerin yaşça en büyük grubunun fiziksel ve entellektüel aktivitelere daha az, sosyal aktivitelere daha fazla zaman ayırması Larson ve Seepersad'ın (2003) çalışmasının bulgularına benzerlik göstermektedir. Ergenler sosyal ilişkiyi kendilerinin gelişimi için gerekli görüyor olabilirler. Büyük yaş grubunun 21 ve üstü yaş grubu olması fiziksel ve entellektüel birikimin denenip kısmen tamamlanmasından sonra toplum içinde yaşabilmek için gerekli olan sosyal ilişki deneyiminin geliştirilmesi olarak düşünülebilir. Kılbaş'ın (1994) da belirttiği gibi 18-24 yaş arası gençler insan ilişkilerine daha fazla ilgi göstermektedirler. Büyük yaş grubunun özbakım aktivitelerine de daha fazla ilgi göstermesi sosyal ilişki ile birlikte düşünüldüğünde daha fazla anlam kazanmaktadır. Kişiler özbakımlarına ilgi göstererek sosyal ilişkilerinde daha kolay kabul göreceklelerini düşünüyor olabilirler. Araştırmamızda boş zaman etkinliklerine katılım süresinin ve bu sürenin hangi alanda daha fazla kullanıldığının incelenmemiş olması gençlerin hangi aktivitelere daha çok zaman ayırdığı konusunda yeni araştırmaları gerekli kılmaktadır. Bu tür araştırmalarla gençlerin tercihleri veya yapmak isteyip de yapamadıkları aktivitelerin saptanıp bu konuda koşulların oluşturulması, kendi kişiliğini oluşturma aşamasındaki bu yaş grubunun kendini tanımasını daha da kolaylaştıracaktır.

Araştırmamızın sorularından biri olan boş zaman aktivitelerinin biçiminin, ergenin cinsiyetine göre değişip değişmediği sorusunun analizi fiziksel aktivitelerin erkekler, özbakım aktivitelerinin kızlar tarafından daha çok tercih edilmesi genel kanıya ve daha önceki çalışmalara uygunluk göstermektedir (Aslan, 2005; Kılbaş, 1994; Tezcan, 1982). Büyük bir fiziksel değişimin yaşandığı ergenlik döneminde erkekler fiziksel aktivitelerle gelişen vücutlarını test ederken, kızların değişen fiziksel yapılarına uyum göstermek için kendi vücutlarına ilgi göstermesi ergenlerle yapılan çalışmalara uyum göstermektedir.

Kentlerde yaşayan ergenlerin sanatsal etkinliklere köyde ve kasabada yaşayanlardan daha fazla katılım göstermeleri, kentlerin sanatsal aktiviteler açısından daha fazla olanaklara sahip olmasıyla açıklanabilir. Köyde yaşayanların pratik aktivitelerle daha fazla ilgilenmeleri köy yaşamının kendi gerçekliği içinde yapılan etkinliklerin yine o kişiler tarafından yapılmasının zorunlu etkinlikler olmasıyla açıklanabilir.

Köylerde, kentlerde olduğu kadar farklı iş kolları bulunmamaktadır. Bu nedenle kişiler birçok işi kendisi yapmak durumundadır. Bu da pratik aktiviteler üzerinde çalışarak deneyim sahibi olmayı gerektirmektedir. Tezcan'a (1982), özellikle kırsal kesimde kızlar daha fazla ev içi aktivitelerle yönelmektedirler. Fiziksel aktivitelerin kentlerde daha fazla görülmesi Kılbaş'ın (1994) çalışmasına uygunluk göstermektedir. Gelişmiş teknolojik yaşam, kentlerde yaşayan ergenlerin fiziksel gelişimlerini test edebilmek için fiziksel aktivitelerle zaman ayırmasını gerekli kılmaktadır. Köy ve kasabada daha fazla fiziksel aktivite koşulu bulan ergenler bunu yaşamlarının doğal bir uzantısı olarak gördüklerinden ayrıca özel bir zaman ayırmak gereğini duymuyor olabilirler.

Ailenin gelir düzeyinin artmasıyla sanatsal aktivitelerle ilginin artması normal görülebilir. Sanatsal etkinliklere katılım belli bir ekonomik destek gerektirmektedir. Bu nedenle düşük gelir düzeyindeki ergenler bu tür etkinliklere doğal olarak katılamamaktadırlar. Üst ve alt gelir düzeyindeki ergenlerin fiziksel aktivitelerle daha fazla ilgi göstermesi, üst gelir grubunun bu tür aktiviteler için özel dersler alarak ilgilenmesiyle açıklanabilir. Araştırmamızda aktivitelerin organize yapıp yapılmadığı ve hangi zamanlarda gerçekleştirildiği araştırılmadığı için üst gelir grubunun bu aktivitelerle hangi koşullarda katıldığı bilgisi edinilememiştir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda ergenlerin boş zaman aktivitelerini organize olarak mı, yoksa bireysel davranış biçimi olarak mı gerçekleştirdikleri araştırılabilir.

Ölçeğimizin geçerliliği ölçülmemiş olmakla birlikte daha önceki araştırma bulgularıyla paralellik göstermesi (Tezcan 1982; Kılbaş 1994; Aslan, 2005) yapı geçerliliğini güçlendiriyor diyebiliriz. Bu araştırma bulgularına dayanarak ergenlik döneminde ergenlerin boş zaman aktivitelerinin yaş, cinsiyet ve bazı demografik değişkenlere göre değişiklikler gösterdiği göz önüne alınırsa, ergenlerin boş zamanlarını daha verimli kullanması konusunda rehberlik yapılması aşamasında bu tür değişkenlerin olası etkilerinin göz önüne alınması gerekli görülmektedir.

Kaynakça

- Aslan, N. (2005). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi: Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (2. Baskı). İzmir: Ege üniversitesi Basımevi.
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A.F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44(3), 173-177.
- Dovey, S.M., Reeder, A.I. ve Chalmers, D.J. (1998). Continuity and Changes in Sporting and Leisure Time Physical Activities During Adolescence. *British Journal of Sports Medicine*, 32, 53-57.
- Flammer, A. ve Schaffner, B. (2003). Adolescent leisure across European nations. *New Directions For Child and Adolescent Development*, 99, 65-77.
- Kerner, M.S. (2005). Leisure-Time Physical Activity, Sedentary Behavior and Physical Fitness Among Adolescents. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 76(8), 26-35.
- Kılbaş, Ş. (1994). *Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Kır, İ. (2007). Yüksek öğrenim gençliğinin boş zaman etkinlikleri: KSÜ Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 307-328.
- Kjonsen, L., Torsheim, T. ve Wold, B. (2008). Tracking of Leisure-Time Physical Activity During Adolescence and Young Adulthood: A 10-year Longitudinal Study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. www.ijbnpa.org/content/5/1/69.
- Laftman, S.B. ve Östberg, V. (2006). The Pros and Cons of Social Relations: An analysis of Adolescents' Health Complaints. *Social Science & Medicine*, 63, 611-623.
- Larson, R. ve Seepersad, S. (2003). Adolescents' Leisure Time in The United States: Partying, Sports, And The American Experiment. *New Directions For Child and Adolescent Development*, 99, 53-64.
- Sandahl, D. M. (1992). Leisure in Our Lives: Exploring The Common Leisure Occasion. *Journal of Leisure Research*, 24(1), 19-32.
- Tezcan, M. (1982). *Sosyolojik açıdan boş zamanların değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Thrane, C. (2000) Men, Women, and Leisuretime: Scandinavian Evidence of Gender Inequality. *Leisure Sciences*, 22, 109-122.
- Trainor, S., Delfabbro, P., Anderson, S. ve Winefield, A. (2009). Leisure Activities and Adolescent Psychological Well Being. *Journal of Adolescence*, 32(03), 8-13.
- Van den Akker, O.B.A. ve Lees, S. (2001). Leisure Activities and Adolescent Sexual Behaviour. *Sex Education*, 1(2), 137-147.